

Politisk chefredaktör **P J Anders Linder** Telefon 08-13 52 28
 e-post ledarsidan@svd.se Ledarskribenter **Claes Arvidsson Per Gudmundson Maria Ludvigsson**
Sanna Rayman Gustaf Almkvist (vik) Benjamin Katzeff Silberstein (vik) Anna Rennéus Guthrie (vik)

➔ Samtycke till en kindpuss.

»svd.se/ledarbloggen

I en mäktig manifestation för självständighet fattade den 23 augusti 1989 två miljoner ester, letter och litauer varandras händer och bildade en mänsklig kedja som sträckte sig över de baltiska sovjetrepublikerna.

FOTO: ESTONIA NATIONAL MUSEUM

SAMTAL President Toomas Ilves

Vi fick kraft ur måndagsrörelsen

I morgon klockan 12 anordnas det 80:e Måndagsmötet på Norrmalmstorg i Stockholm för att fira 20-årsminnet av de tre baltiska staternas återvunna frihet.

Det blir tal och musik. Fredrik Reinfeldt kommer, liksom regeringscheferna från Estland, Lettland och Litauen.

Mötena 1990–1991 var viktiga för att bilda opinion i Sverige men de sände också ett budskap om solidaritet till folket i Baltikum.

Jag frågade den estniska presidenten Toomas Ilves om budskapet nådde fram.

TI: Betydelsen av måndagsmötena kan inte underskattas. De var ett mycket viktigt psykologiskt stöd, en bekräftelse på att vi inte stod ensamma i vår frihetssträvan. Vi hämtade mycket kraft i det. Det var även ett mycket starkt tecken på solidaritet som omfattade både gräsrotter och ledande politiker. Det var uttryck för en gemenskapskänsla som man skulle vilja se mycket mer av i dagens Europa.

Måndagsmötena kan till en viss grad även betraktas som självhjälp till svenskarna som onekligen har vunnit mycket på att få tre demokratiska länder till grannar.

CA: Under den gamla dåliga

tiden hade KGB en avlyssningscentral på hotell Viru i Tallinn. Den är numera ett museum och Estland ett annat land. Men vilket är arvet från det förflutna?

TI: Allt som ligger i det förflutna är inte historia. KGB var endast ett av de repressiva organen. Hela den sovjetiska regimen var brottslig och här bör man inte göra några undantag. Popstjärnan Sting har en låt med titeln *History will teach us nothing*. Jag tror att människor egentligen inte kan dra lärdom av historien.

Det viktigaste är att vi lär oss minnas, dock utan att fastna i det förflutna men med förmågan att se framåt.

Väldigt många människor har även under onda tider kunnat behålla sin medmännisklighet. Det är extremt viktigt att också komma ihåg.

CA: Statykrisen 2007 – när ett sovjetiskt segermonument från andra världskriget flyttades ut från centrala Tallinn – ledde till en kris med Ryssland. Hur är relationerna idag?

TI: Våra relationer på politisk nivå innehåller ganska mycket av känslor och försiktighet. Estniska medier följer mycket uppmärksamt utvecklingen i Ryssland, och alltmer mångfacetterat. Många ryssar har återigen upp-

täckt Estland som semesterland, varuhandeln är mer aktiv än före krisen 2007.

Jag personligen tror att Ryssland har insett att om de vill ha bra relationer med EU, lönar det sig inte att bråka med vare sig Polen, Lettland, Litauen eller Estland.

Jag hoppas att det går bra för Ryssland framöver. Det skulle minska behovet av att avreagera sig genom att leta efter fiender.

CA: Och de etniska ryssarnas integration?

TI: Tiden gör sitt. De som betraktar det fria demokratiska självständiga Estland som ett misstag eller en stor tragedi har redan lämnat landet och tagit sig öster eller västerut. De övriga har med större eller mindre framgång hittat en möjlighet att integrera sig i det estniska samhället.

Jag tycker att Estland oftare och tydligare kunde säga till alla människor av annan nationalitet som bor i Estland att de är välkomna här och att vi har en gemensam framtid.

Vi bör erkänna för oss själva att esternas förhållande till Estland av historiska orsaker är extremt passionerat, nästintill religiöst. Men vi kan inte förvänta en lika stor passion från människor av annan nationalitet, som har bott här i fem, tjugo eller fyrtio år. Deras relation är mer pragmatisk och motsägelsefull.

CA: I Sverige finns en tendens att

bortse från den kommunistiska ideologins betydelse i Sovjetunionen. Hur skulle du beskriva kärnan i kommunismen och dess tvillingideologi nazismen?

TI: Här skulle jag vilja ta hjälp av den amerikanske historikern Richard Pipes som har sagt att även om det finns mycket som skiljer kommunism och fascism åt, finns det mer som förenar dessa. Inte minst omständigheten att bådas gemensamma fiender är demokratin, parlamentarismen och liberalismen.

Enligt Pipes finns det mycket som tyder på att den bruna totalitarismens föregångare återfanns i Lenins Ryssland – en officiell, allomfattande ideologi, ett enpartisystem för de utvalda med en ledare i spetsen som gjorde vad han ville med ideologin, polisterror, centralstyrning m.m.

CA: I den så kallade Pragdeklarationen och i EU-parlamentets resolution om totalitarismen slås vikten av upplysning om kommunismens brott mot mänskligheten fast. Tar det gamla EU uppgiften på allvar?

TI: Jag är övertygad om att vårt gemensamma Europa förr eller senare kommer fram till en ganska identisk historiesyn vad gäller 1900-talet. Farligast är att börja lista eller jämföra olika brott, eller på något sätt börja väga Stalin och Hitler mot varandra. Det är viktigt att inse att dessa två regimer var till sin

natur brottsliga och människofientliga.

CA: Efter frigörelsen spelade Sverige en viktig roll vid utvecklingen av den ryska militära närvaron. Hur ser du på Sveriges framtida roll i Östersjöregionen?

TI: Det är omöjligt att överskatta den roll som Sveriges dåtida statsminister – och min gode vän – Carl Bildt och hans närmaste kolleger spelade. Det är ett utmärkt exempel på att även ett medelstort land kan spela en avgörande roll i storpolitiken.

När vi ser på nutiden och blickar in i framtiden måste vi dock förstå att det är ytterst svårt att uppnå någonting helt ensamt.

För att få ett större genomslag i EU måste Östersjöländerna samarbeta ännu mer och agera som en grupp. EU:s Östersjöstrategi är ett bra hjälpmedel. Det är inte enbart en regional strategi på mikronivå utan snarare politik i makroformat som hjälper att göra likasinnade Östersjöländer mer synliga såväl i Europa som i hela världen.

Ju snabbare vi i Stockholm, Tallinn, Helsingfors och Riga inser det, desto mer har vi alla att vinna. Låter det ambitiöst? Men Estland är ett litet land som vågar tänka stort!

CLAES ARVIDSSON

Ledarskribent
claes.arvidsson@svd.se

Stödet till de baltiska frihetssträvandena var inte okontroversiellt

Igår var det 50 år sedan Berlinmuren byggdes. Muren var en symbol för det kommunistiska systemets förtryck, ja tyvärr inte bara en symbol. Här mördades människor som sökte sin frihet.

Därför är murens fall också en symbol – för imperiets upplösning och Sovjetunionens exit från

kartan över världens stater.

I morgon firas 20-årsminnet av de tre baltiska staternas återvunna suveränitet på Norrmalmstorg. Det är bra att den svenska regeringen finns med och inom ramen för det Baltiska året 2011 gör en kraftfull markering av frihetsfirandet.

Som president Ilves framhåller spelade Sverige en viktig roll vid de baltiska staternas frigörelse, men historien är också fläckad av exempel på hur den svenska regeringen svek.

När motståndskampen i Baltikum växte fanns det fortfarande

en ovilja från den svenska regeringens sida att ta ställning för det rätta. I stället upprepade man (utrikesminister Sten Andersson) fel saker. Måndagsrörelsen, som i dag kanske verkar helt okontroversiell, var alltså allt annat än hela det politiska landets angelägenhet.

När det 80:e mötet äger rum i morgon finns det alltså inte bara anledning att fira friheten utan också att ägna en glad tanke både åt initiativtagarna och de balter som i exil i Sverige – trots det frostiga klimatet – höll frihetslågan levande.

CLAES ARVIDSSON